

tolluntur. — Confirmant. Decimæ specialiter sumptæ, variis in locis per consuetudinem fuere diminutæ et alteratæ; imo quoad quosdam regulares per pontificia privilegia omnino sublata, prout constat ex c. *Ex parte*. 10. c. *Licet*. 11. et c. *In aliquibus*. 32. h. t. atqui hoc nec licite, nec valide fieri potuisset, si decimæ etiam formaliter sumptæ essent, adhuc de jure divino: cum contra hoc nec valeat consuetudo, c. fin. *de Consuetud.* nec in illo dispensare possit pontifex; hoc ipso, quod lex superioris per inferiorem tolli nequeat, Clem. *Ne Romani. de Elect.* ergo.

12. *Explicantur textus in contrarium apparentes.* — Ad antiquos canones supra n. 8. allegatos, in quibus expresse dicitur, decimas etiamnum deberi jure divino, respondent, illos textus intelligi debere de decimæ secundum substantiam, quatenus nempe solvantur in debitum stipendium ministrorum Ecclesiæ pro honesta eorundem sustentatione. Verum quantumvis probabilis appareat, et hodie recepta habetur recentiorum doctrina, recedendum non videtur ab antiquis canonistis, unde cum ipsis.

13. *Eligitur sententia contraria, videlicet, quod decimæ etiam formaliter sumptæ sint de jure divino.* — Resp. II. Decimæ saltem prædiales formaliter sumptæ etiamnum in Novo Testamento sunt de jure divino. Abbas, in c. *In aliquibus*. 32. h. t. n. 9 et 10. ad finem, et idem. in *Rubr.* et c. i. h. t. n. 1; Hostiens., in c. *A nobis*. 24. et in c. *In aliquibus*. 32. h. t.; Innocent., in c. fin. *de Paroch. dicens*, hæreticum esse, aliter sentire; Anchar., in c. i. h. t. in 6, n. 2. ibid.; Archidia. Joan. Andr., in *Rub.* h. t.; Gloss., in c. *In aliquibus*. 32. h. t. et in c. i. h. t. et in 6. cum communissima canonistarum antiquorum. Probatur. Certum est apud omnes, etiam adversarios, in dubiis et controversiis, an quid sit de jure divino, necne, debere nos stare et acquiescere interpretationi Ecclesiæ, ac summorum pontificum, uti cum communi bene observat Abbas, in c. *In aliquibus*. 32. h. t. ad finem. arg. c. *Per venerabilem*. 13. *Qui filii sint legitimi*, ut proin illud juris esse, censere ac credere debeamus, quod Ecclesia et pontifex ita esse, asserit; etsi ex Scriptura id clare non patet; atqui Ecclesia, summi pontifices, et concilia generalia universaliter et absque distinctione inter formaliter, et materialiter acceptas decimas, expresse declarant, dicunt, et clare

pronuntiant, decimas esse, ac deberi de jure divino: ergo. Major est certa. Minor probatur ex multiplicibus, iisque clarissimis juris textibus partim jam citatis, partim adhuc citandis.

14. *Probatur variis textibus ex jure.* — Sic imprimis can. *Decimas*. 47. cau. 16. q. 1. Expresse dicit Paschalis II. « Decimas a populo sacerdotibus, et levitis esse reddendas, divinæ legis sanxit auctoritas. » Quid clarius? can. 2. cau. 16. q. 2. dicitur: « Decimas dari, ipse Deus constituit. » can. 1. cau. 16. q. 7. Gregorius VII, in concilio Lateranensi ait, « Decimas, quas fideles præcipiente Domino offerunt; » ecce! de moderno tempore loquitur, quas nempe « de præsentis » offerunt, præcipiente Domino offerre. Pariter pro moderno tempore loquens Alexander III. c. *Parochianos*. 14. h. t. clarissime verbis formalibus declarat, quod « decimæ non ab homine, sed ipso Domino sint institutæ. » Rursus de præsentis tempore loquens Innocentius III. c. *Tua*. 25. h. t. ait: « Decimæ divina constitutione debentur. » Idem c. *Tua nobis*. 26. eod. ait: « Decimas Deus in signum universalis domini sibi reddi præcepit: » eo ideo adhuc de facto « Deo debita est solutio decimarum. » Pariter in concilio generali relato c. *Cum non*. 33. eod. loquitur dicens: Quod « Deus in signum universalis domini, quasi quodam titulo speciali, sibi Dominus decimas reservaverit. » Concordant, can. *Quicumque*. 4. can. *Omnes decimæ*. 5. can. *Majores*, cau. 16. q. 7. can. *Revertimini*. 65. can. *Decimæ tributa*. 66. cau. 16. q. 1. pariter loquuntur sancti et doctissimi patres, uti Hieronymus, Augustinus, Ambrosius, sanctus item Gregorius papa, qui can. *Quadragesima*. 16. dist. 5. *de Consecration.* de præsentis tempore loquens ait: « Jubemur etiam et omnipotenti Deo omnium honorum nostrorum decimas dare. » Quid quæso clarius? quis non ob tot, tamque claros juris textus cum antiquis sentiat, decimas etiam formaliter sumptas esse de jure divino.

15. *Distinctio inter decimas formaliter, et materialiter sumptas non est fundata in jure.* — Nec dicas, omnes præfatos textus intelligi posse ac debere de decimis non formaliter, sed materialiter, seu secundum substantiam sumptis, quatenus nempe sunt stipendium necessarium ad sustentationem ministrorum Ecclesiæ. Nam contra est primo, quod distinctio hæc inter decimas formaliter et ma-

terialiter, seu secundum substantiam sumptas, in toto jure non inveniatur, imo nec termini hi quoad decimas ibidem reperiantur, ut proin hæc in præfatis terminis data distinctio, utpote solum a recentioribus pro manutenenda sententia eorum inventa, et introducta in puncto juris parum sit attendenda, præsertim, cum ubi « Lex non distinguit, nec nos distinguere debeamus, » l. *de Pretio*. ff. « de Publiciana in rem actione. » et « verba generaliter sint intelligenda, » c. *Quo circa*. 22. *de Privileg.* ac insuper verba intelligenda sint secundum suam propriam significationem, nisi manifestum sit aliud sensisse legislatorem, l. *Non aliter*. ff. *de Legat.* 69. atque « in re dubia melius sit verbis edicti servire. » l. I. § *Licet autem*. ff. *de Exercitoria actione*. ly *Decimæ* autem in propria significatione semper significant decimam partem, can. *Quicumque*. 4. cau. 16. q. 7. et can. *Decimæ*. 66. cau. 16. q. 1. consequenter decimas formaliter sumptas.

16. *Nec fuit in Veteri Testamento.* — Contra est secundo, quod pontifices, et concilia dum dicunt, decimas etiam hodie deberi de jure divino, eodem modo, eodemque utentes termino, loquantur, quo lex antiqua; cum utrobique sine ulla distinctione adhibeatur simplex terminus *Decimæ*, debentur jure divino, decimas præcepit dari Deus; consequenter vel etiam lege antiqua solæ decimæ materialiter, et non formaliter sumptæ erant de jure divino (quod est contra ipsos adversarios) vel etiam in lege nova formaliter sumptæ erunt de jure divino.

17. *Decimæ non tantum debentur pro honesta sustentatione clericorum, sed etiam pro usu pauperum, et in signum supremi domini.* — Contra est tertio, quod decimæ de jure divino non tantum debeantur pro necessaria sustentatione ministrorum Ecclesiæ, sed etiam pro sustentatione pauperum, arg. c. *Decimæ*. 66. cau. 16. q. 1. et c. *Tua nobis*. 26. h. t. ibi: « Decimæ tributa sunt egentium animarum, » pro fabricis Ecclesiæ, et aliis piis causis, can. fin. cau. 16. q. 1. Insuper et quidem principaliter « in signum universalis domini Dei, » textu clarissimo cit. c. *Tua nobis*. 26. h. t. ibi: « Decimæ, quas Deus in signum universalis domini sibi reddi præcepit. » et c. *Cum non*. 33. eod. ibi: « Cum autem in signum universalis domini quodam titulo speciali sibi Dominus decimas reservaverit: » cum etiam hodie adhuc velit Deus, ut homines præstatione

fateantur, « quod neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. » prout bene pontifex cit. c. XXXIII. h. t. ut proin, etiamsi ministri Ecclesiæ absque decimis, aliunde sufficientes redditus haberent, consequenter materialiter, seu secundum substantiam, sive quod idem est, pro sustentatione ministrorum decimæ necessariæ non essent, neque obligarent, adhuc et quidem jure divino in signum nempe supremi domini reddi deberent decimæ clericis, dividendæ ab his, inter pauperes, vel aliis causis piis applicandæ; uti bene advertit Abbas, ad *Rubr.* h. t. dicens, ita docere omnes doctores. Huc quadrat illud Augustini, can. *Decimæ*. 66. cau. 16. q. 1. ubi etiam in casu, quo Ecclesiæ ministris suam necessariam sustentationem jam habentibus, de decimas non solvente sit ait: « Quanti pauperes in locis, ubi ipse habitat, illo decimas non dante, fame mortui fuerunt, tantorum homicidiorum reus ante tribunal æterni judicis apparebit: quia rem a Deo pauperibus delegatam suis usibus reservavit. » Ubi clare vides, quod non tantum pro sustentatione clericorum, sed etiam pro usu pauperum jure divino in signum universalis domini sint reddendæ clericis, dividendæ ab his, quæ suæ sustentationi superfluant. Concordat, can. *Revertimini*. 65. ead. cau. et q.

18. *Decimæ debentur integræ consequenter formaliter.* — Contra est quarto, quod etiam hodie decimæ jure divino solvi debeant integræ, c. *Tua nobis*. 26. h. t. atqui non integræ solvantur, si non formaliter, id est, quoad determinatam decimam partem redduntur: decimam autem partem non dat, qui minorem dat, can. *Quicumque*. 4. cau. 16. q. 7. sicut Quadragesimam servare non dicitur, qui non omnibus diebus Quadragesimæ jejunit, prout bene observat Abb., in c. i. h. t. n. 1. arg. can. *Quadragesima*. 16. *de Consecrat.* dist. 5.

19. *Responsio ad fundamenta adversariorum.* — Et per hæc patet ad responsionem adversariorum n. 12. datam. Ad primum autem eorum fundamentum constat ex n. 13. Ad secundum patebit ex dicendis infra § 4. ubi dicitur, quod decimæ consuetudine absque pontificis consensu nec tolli, nec minui possint. Item, quod nec pontifex in iis dandis proprie dispensare valet.

20. *Defraudans decimas peccat contra religionem.* — Quæritur III. Quomodo peccet, et

quibus pœnis subiaceat decimas defraudans, vel non solvens? Resp. I. « Decimas defraudans, vel non solvens, » dupliciter peccat, contra virtutem religionis nempe, et justitiæ, Pirhing, h. t. n. 9; Azorius, p. 1. l. VII. cap. XXIII. q. 8; Lessius, lib. II. cap. XXXIX. n. 8. et alii, quibus etiam in *Theologia nostra morali*, tract. XI. dist. 4. n. 3. adhæsimus. Probatur prima pars. Decimæ etiam debentur in contestationem et « signum universalis dominii Dei super nos: » juxta dicta supra n. 17. arg. c. *Tua nobis*. 26. h. t. ergo qui eas defraudat, contra cultum Deo debitum, consequenter contra religionem, sicut, sicque sacrilegium committit, can. 1. cau. 16. q. 7. ubi dicitur, defraudantes decimas, « Sacrilegii crimen committere, et æternæ damnationis periculum incurrere. » Nec refert, quod non Deo, sed sacerdotibus, et Ecclesiæ ministris solvantur; quia Deus præcipit, ut in sui locum dictis personis solvantur solutasque his, quasi sibi datas accipit, textu claro cit. c. *Tua nobis*. 26. h. t. ibi: « Cum Deo debita sit solutio decimarum in tantum, ut ad eas clericis exhibendas, quibus eas ipse pro suo cultu concessit, laici sint cogendi. » item can. *Revertimini*. 65. cau. 16. q. 1. et cau. 1. q. 7. ubi dicitur, « quod præcipiente Domino fideles offerant sacerdotibus decimas. » Qui clerici dein necessaria sibi reservantes, superflua pauperibus, et aliis causis piis erogare debent, arg. *Jure*, n. 17. cit. et can. fin. cau. 16. q. 1. cum concordantiis.

21. *Defraudans decimas peccat contra justitiam.* — Secunda pars patet ex dictis n. 7. ubi diximus, quod abstrahendo a cultu divino teneantur laici clericis divina ministrantibus decimas tanquam justum stipendium ex justitia, vi enim hujus virtutis *Dignus est operarius mercede sua*, Luc. x, 7. *Quis militat suis stipendiis unquam?* I ad *Corinth.* ix, 7. « Et qui ad onus eligitur repellere non debet a mercede. » c. *Cum secundum*. 16. de *Præb.* Confirmatur ex concilio Trid., sess. 25. cap. XII. ubi defraudantes decimas ad restitutionem obligantur, quod non fieret, nisi ad eas solvendas laici ex justitia tenerentur.

22. *Defraudans decimas potest et debet excommunicari.* — Resp. II. Defraudans, et non solvens decimas potest et debet excommunicari. Barbosa, in can. *Omnes decimæ*. 5. cau. 16. q. 7. et in concilio Tridentino, sess. 25. de *Reform.* cap. XII; Monet, de *Decimis*. cap.

VIII. q. 6. n. 64; Molina, disp. 756, n. 4. et communis aliorum. Textus est in cit. can. *Omnes decimæ*. 5. cau. 16. q. 7. ibi: « Decimas dare nolentes, secundum Domini nostri præceptum admoneantur semel, et secundo et tertio: qui si non emendaverint, anathematis vinculo feriantur, usque ad satisfactionem, et emendationem congruam. » et c. *Pervenit*. 5. h. t. ubi statuitur, « ut præmissa monitione parochiani sub excommunicationis distractione compellantur, decimas cum integritate persolvere. » Concordat, c. *Ex parte*. 21. et c. *Tua nobis*. 26. h. t. juncto concilio Tridentino, quod loc. cit. sic habet. « Qui vero eas (decimas) subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absolvantur. » Notat tamen Barbosa, in cit. textu n. 5. et cum eo doctores communiter, hanc excommunicationem non esse sententiæ lætæ, sed ferendæ, et quidem non nisi præmissa monitione prævia trina, vel una tribus æquivalente, prout satis liquet ex *Excommunicentur*, et textibus citatis, præsertim can. *Omnes decimæ*. 5. cau. 16. q. 7. et c. v. h. t.

23. *Gravissima pœna defraudantibus decimas a Deo infliguntur: solventibus vero benedictiones promittuntur.* — Præter allegatam pœnam ecclesiasticam, gravissimas alias temporales et spirituales minantur Deus, et sancti Patres defraudantibus decimas; sicut et contra fideliter solventibus omnem benedictionem promittunt: ut videre est *Malach.* cap. III, 9. ubi Deus conqueritur, quod configatur a populo ob non solutas decimas, indeque dicit: *In penuria vos maledicti estis: e contra adhortando populum ad solutionem decimarum ait: Inferte omnem decimam in horreum, et sit cibus in domo mea, et probate me super hoc, dicit Dominus, si non aperuero vobis cataractas cæli, et effundero vobis benedictionem usque ad abundantiam, et increpabo pro vobis devorantem, et non corrumpet fructum terræ vestræ: nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum: et beatos vos dicent omnes gentes: eritis enim vos terra desiderabilis*, ibid. 10-12. Super quem textum bene discurret sanctus Hieronymus, can. *Revertimini*. 65. cau. 16. q. 1. sanctus Augustinus, relatus can. *Decimæ tributa*, 66. ead. cau. et q. ad propositum ita loquitur: « Si decimas dederis, non solum abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem corporis et animæ consequeris. Non igitur

§ II.

DE REBUS, EX QUIBUS DEBENTUR DECIMÆ: ITEM DE MODO, TEMPORE, ET LOCO, QUO SOLVI DEBENT.

25. *Decimæ debentur de omnibus licite acquisitis.* — Quæritur I. Ex quibus rebus solvendæ sint decimæ? Resp. I. Spectato jure communi decimæ prædiales debentur de omnibus et singulis fructibus rerum omnium tam mobilium, quam immobilium licite acquisitarum. Personales vero etiam de omnibus lucris, et proventibus per actionem et industriam hominum licite acquisitis. Unanimis, et certa claris juribus c. *Ex transmissa*. 15. h. t. ibi: « Fidelis homo de omnibus, quæ licite acquirere potest, Decimas erogare tenetur. » c. *Non est*. 22. eod. ibi: « De omnibus bonis Ecclesiæ ministris sunt solvendæ. » c. *Tua nobis*. 26. eod. ibi: « De cunctis omnino proventibus decimæ sunt reddendæ, » cum Concordantiis. Hinc in specie « de vino, grano, fructibus arborum, pecoribus, negotiatione, de ipsa etiam militia, de venatione, et de omnibus bonis decimæ sunt ministris Ecclesiæ tribuendæ: » sunt verba c. *Non est*. 22. h. t. item « de diversis leguminibus, » c. III. h. t. item « de proventibus molendinarum, piscinarum, fæno, » c. *Pervenit*. 5. eod. Pariter « de negotio et artificio, » can. *Decimæ*. 66. cau. 16. q. 1. Plura hujusmodi specificata reperies in toto titulo de decimis et cau. 16. q. 1. et 7. Dicitur notanter in conclusione « De omnibus licite acquisitis: » nam quid juris de illicite acquisitis, dicit conclusio sequens.

26. *Decimæ prædiales etiam de illicite acquisitis solvi debent.* — Resp. II. Quamvis aliqui absolute velint, de illicite acquisitis decimas nec dari, nec accipi debere, arg. a sensu contrario, cum c. *Ex transmissa*. 23. h. t. tantum de licite acquisitis præcipiat decimas solvere: eo quod « hostiæ impiorum sint abominabiles, quæ offeruntur ex scelere: et quidquid ex scelere offertur, Omnipotentis Dei non placat iracundiam, sed irritat: ac scriptum sit, honora Dominum de tuis justis laboribus, » uti dicitur can. *Non est putanda*. 27. cau. 1. qu. 1. Nihilominus decimæ prædiales etiam ex rebus injuste ac illicite acquisitis exigi possunt, et solvi debent. Sanctus Thomas, 2. 2. qu. 87. a. 2. ad 2; Abbas, in cit. c. *Ex transmissa*. 23. h. t. ad finem; Glossa ibidem *¶ Licite*, ad finem. Innocentius, in idem c.; Pirhing, h. t. n. 18. et

Dominus Deus præmium postulat, sed honorem: Deus enim noster, qui dignatus est totum dare, decimam a nobis dignatus est, accipere, non sibi, sed nobis sine dubio profuturam, sed si tardius dare peccatum est, quanto pejus est, non dedisse? De militia, de negotio de artificio redde decimas: cum enim decimas dando, et terrena, et cælestia possis præmia promereri, quare pro avaritia duplici benedictione fraudaris? Hæc est enim Dei justissima consuetudo, ut si illi decimam non dederis, ad decimam revocaris: dabis impio militi, quod non vis dare sacerdoti, et c. *Majores nostri*. cau. 16. q. 7. Idem sanctus Augustinus ait: « Majores nostri ideo copiis omnibus abundabant, quia Deo decimas dabant, et Cæsari censum reddebant. Modo autem quia discessit devotio Dei, accessit indictio fisci. Nolumus pariri cum Deo decimas: modo autem totum tollitur: Hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus. »

24. *Et hoc præcipue intuitu pauperum.* — Similes textus habentur plures tam in scriptura sacra, quam in sanctis Patribus: quamvis a potiori intuitu pauperum similes maledictiones, et benedictiones sint factæ, uti patet, si citati canones toti perlegantur: et ratio est, quia ex decimis honestæ sustentationi clericorum superfluis sustentari debent pauperes, qui proin necessariis destituantur, si decimæ defraudantur, ob quod tam acriter loquenti sunt sancti Patres, prout videre ex cit. cau. 66. cau. 16. q. 1. ubi sanctus Augustinus ita incipit: « Decimæ tributa sunt egentium animarum: » dein primam pergit: « Si decimas non dederis, » etc. et paulo post infert: « Quanti pauperes in locis, ubi ipse habitat, illo decimas non dante, mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante tribunal æterni judicis apparebit: quia rem pauperibus a Deo delegatam suis usibus reservavit. » Et sanctus Hieronymus, cit. can. *Revertimini*. 65. § *Si quando*. cau. 16. q. 1. post enarratam decimarum obligationem ait: « Si quando fames, et penuria, et rerum omnium egestas opprimunt mundum, sciamus hoc ex Dei ira descendere, qui in pauperibus, si non accipiunt eleemosynam, fraudari se loquitur: et suas possessiones possumus decimas et primitias interpretari. » Ex quo etiam infertur omnes has maledictiones in clericos redundare, si laici decimas fideliter dantibus, illi superflua non in pauperes, nec causas pias, sed in profana applicant. (ADNOTATIO XLVII.)